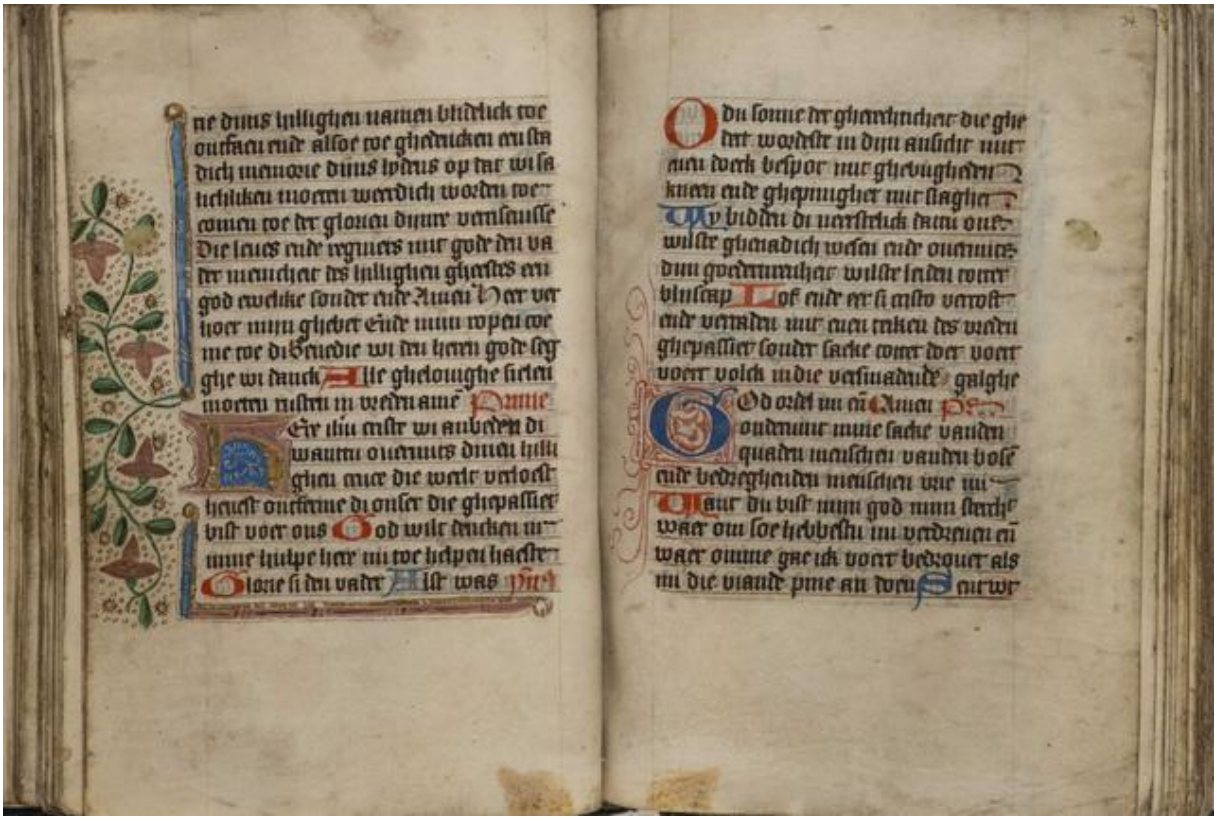

De Universiteitsbibliotheek Groningen heeft een uniek getijdenboek uit 1480 aan haar collectie toegevoegd. Het werd eeuwen geleden geschreven in het klooster Selwerd.

Wist je dat er eeuwen geleden een klooster stond in Selwerd? Daar is nu niets meer van terug te zien. Maar het was er wel. Een benedictijnenklooster dat waarschijnlijk ergens tussen 1150 en 1200 is gesticht.

Leuk feitje, denkt u nu wellicht. En? Nou, de Universiteitsbibliotheek in Groningen heeft een uniek getijdenboek, een boek met gebeden, op de kop getikt dat ooit in dat klooster in Selwerd is geschreven. Waarschijnlijk rond 1480. En daar is de bibliotheek heel erg blij mee.

„Ik werd getipt dat het boekje te koop zou komen op een veiling in Chicago”, zegt Adrie van der Laan. Hij is conservator Bijzondere Collecties. „Gelukkig was er weinig concurrentie. Het is voor ons heel bijzonder, maar verder was er weinig belangstelling. Een zegen voor ons.”

Een gehistorieerde initiaal: een eerste letter op een pagina die zo geïllustreerd is dat 'ie een verhaaltje vertelt. Foto: Rijksuniversiteit Groningen

Boek met gebeden

Getijdenboeken werden in de Middeleeuwen gemaakt voor privédevotie. Zo konden christenen thuis hun geloof uitoefenen door gebeden op te lezen. Ze werden op bestelling samengesteld in het Middelnederlands, omdat veel mensen het Latijn niet machtig waren. De UB wil de getijdenboeken graag hebben, om ze te bewaren en beschikbaar te stellen voor studenten en wetenschappers. De bieb heeft al meerdere in de collectie.

Voor wie dit specifieke getijdenboek was, welke non het heeft geschreven en wat voor reis het exemplaar precies heeft afgelegd is niet duidelijk. Dat moet worden onderzocht, al bestaat de kans dat de vragen nooit allemaal beantwoord zullen worden. Maar een bijzonder exemplaar is het wel.

Dat komt vooral vanwege de tijd waarin het is geschreven. In de vijftiende eeuw liep Groningen nogal voor op cultureel gebied. „Er liepen hier toentertijd een paar mensen rond die allemaal nieuwe ideeën hadden over bijvoorbeeld onderwijs en taal en die ook probeerden te promoten. Denk aan Hendrik van Rees (de abt van Aduard) en Rudolf Agricola. Een van de mensen die zij geïnspireerd hebben is Erasmus van Rotterdam die van grote invloed is geweest op het gedachtegoed van de scholen in Nederland. Het gymnasium is daar een gevolg van.”

Een bijzondere tijd - waarin de Groningse kloosters een glansrol speelden. Dat er dan nu een getijdenboekje is uit die tijd, van zo’n klooster, is voor wetenschappers heel interessant.

Een gehistorieerde initiaal: een initiaal waar een verhaaltje in wordt verteld.
Foto: Rijksuniversiteit Groningen

Interessant, maar ook heel mooi

„En het is erg mooi versierd”, zegt Van der Laan. „Al missen er wel een paar onderdelen. Om te beginnen de Heiligenkalender waarop te zien is welke heiligen gevierd moeten worden. Ook de Mariagetijden, gebeden om Maria te eren, ontbreken. En de lithanie van heiligen.”

Hoe en wanneer de pagina’s eruit zijn gesneden is niet duidelijk. En ondanks de ontbrekende onderdelen is Van der Laan in zijn nopjes met het eeuwenoude boek. „Het wordt digitaal beschikbaar gemaakt en kan fysiek opgevraagd worden bij de bieb”, zegt hij. Zo kan iedereen de prachtige gedetailleerde versieringen bekijken.